

Noget, man venter af Mænd i den Stilling, at de have andre og høiere Interesser end blot at pugge Penge sammen, og at de i alle deres Forhold vise, at en saadan smaalig, lav Nærighed er sjernt fra dem; saameget mere maa man da vente det i deres Forhold ligeoverfor Befolkningen paa deres Godser, og med Grund kan man fortaenke dem dert, dersom de ville jage Brugernes Børn bort fra deres Forældres Virksomhed, blot fordi de kunne erholde nogle flere Skillingen ved at udbyde Gaardene ved offentlig Concurrence. Det er imidlertid Noget, som jeg mener gjælder allevegne; det er ikke Noget, der hænger sammen med særlig dansk Retssbevidsthed eller særlig dansk Generositet. Jeg skal tillade mig at fremhæve, hvad der vil være flere af Thingets Medlemmer fuldkommen bekendt, hvorledes det i en stor Deel af England, ja maa skee i den allerførste Deel af England er en Lovregel — en Regel, som iøvrigt af mange Publicister der i høi Grad beklages —, at Forpagteren kan drives bort fra sin Forpagtergaard med et halvt Aars Opsigelse; men trods det er der dog Intet mere almindeligt i England, end at man seer Forpagtergaardene flere Generationer igjennem i de samme Familiers Besiddelse, saaledes at Søn følger efter Fader. Det er naturligvis Noget, som under saadanne Lovregler ikke vilde kunne finde Sted, medmindre Godseierne ligeoverfor Familien viste den største Hensynsfuldhed. Men der gives jo ogsaa Forhold af en anden Natur; der er jo ogsaa Godseiere, som ingenlunde ere formuende, men hvis Godser ere behæftede med Gjæld indtil det Yderste, og paa disse Godser kan der findes Fæstere, som fordi de sidde med gamle Fæstecontracter og ifølge dem have særdeles gunstige Betingelser, have samlet ikke ubetydelige Capitaler. Tor man nu virkelig paastaae, at det kan siges at være en Sædvane, som man ikke tør sætte sig ud over, at den fattige Godseier skalde opoffre sin Ret til Fordeel for den rige Fæster, en Opoffrelse, som maa skee ikke blot vilde komme ham til Skade, men ogsaa Andre, navnlig hans Creditorer. Men kommer man med en Lov som den her foreslaaede, saa kommer den jo til at omfatte begge disse Forhold. Det

er det, der efter vor Retssbevidsthed ikke paa nogen Maade kan anses for at være retfærdigt. Jeg tør mene, at man bør holde ude fra hinanden, hvad der er en Retssforpligtelse, og hvad der er en Væbspigt, som det maa være overladt den Enkeltes Tølelse for, hvad der er sømmeligt og hæderligt, at opfylde, og dersom man ikke holder disse Ting ude fra hinanden, saa seer jeg ikke rettere, end at man maa komme til at gjøre Indgrib i, hvad der er Mit og Dit, paa en Maade, som kan og maa føre til de allerbetænkeligste Consequentfer.

Endnu vil jeg, inden jeg slutter, tillade mig et Spørgsmaal til dem, som i denne Sag kun have Selveiendoms Fremme for Die, og som mene, at alle Hensyn bør sættes tilside for Opnaaelsen af dette Diemed. Jeg vil spørge, hvorpaa de da egentlig grunde den Overbeviisning, at Selveiendom virkelig vilde blive fremmet, hvis det Lovforslag, her er Tale om, blev ophøiet til Lov. Paa de Godser, hvor der nu sælges jævnt hen, eftersom Omstændighederne dertil give Anledning, er der jo ikke nogen Grund til at antage, at en Lov, som bestemmer, at der skal finde Salg Sted ved Fæsteledighed i nogen væsentlig Grad skulde kunne paastynde Overgangen til Selveiendom. Loven skulde jo ogsaa væsentligt virke med Hensyn til Godser, hvor Godseieren ikke vil sælge, men hvor han vil holde Eiendommen samlet; det er der, at man skulde vente Resultatet. Man vil jo imidlertid ikke ubetinget, at der skal finde Auction Sted; man vil jo tillade Godseieren at affinde sig med Fæsterens Efterladte eller Fæstearvingen; men naar nu, — saaledes som det vil være Reglen, — det, det for Fæstearvingen kommer an paa, er, at erholde Stedet paa saa billige Betingelser, som muligt, hellere ved en billig Fæstecontract end ved et dyrt Kjøb, saa bliver jo Spørgsmaalet, hvad man kan antage, der skulde være i veien for, at en saadan Godseier, som netop sætter Priis paa at beholde Eiendommen, skulde kunne formaae Fæstearvingen til at opgive Forbringen om, at Stedet skal sættes til en Auction, hvis Resultat dog for ham er saa uregneligt, og istedet derfor hellere gaae ind paa at overlade Godseieren Gaarden underhaanden,